

Domantas Tracevičius

ŽEMĖS ŪKIS IR TRANSPORTAS

2025-03-14

Projektas „ŽALINK“

 Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

apva

Ataskaitos tekstas parengtas įgyvendinant projektą ŽALINK – „Žaliosios ambicijos link: tikslinių grupių mobilizavimas siekiant plataus palaikymo ambicingoms Žaliojo kurso iniciatyvoms“. Projektas finansuojamas Klimato kaitos programos lėšomis, kurią administruoja Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra (APVA). Šis dokumentas atspindi jo autorių nuomonę, todėl nei Aplinkos ministerija, nei APVA negali būti laikomos atsakingomis už jame pateiktą informaciją.

Tikslas

Lietuvos klimato neutralumas 2040 m.

Probematika su ŽŪ

- ŠESD (Metanas ir N₂O)
- Amoniako išmetimai
- 64 % vandens telkinių neatitinka geros ekologinės būklės kriterijų
- Nematuojama pesticidų žala
- Biologinės įvairovės nykimas (pasireiškia per kaimo paukščių populiacijos indeksą + drugių populiacijos indeksas)
- Kraštovaizdžio fragmentacija

Žaliasis kursas

Tarpiniai strategijos „Nuo ūkio iki stalo“ tikslai iki 2030 m.:

50%

mažiau
pesticidų

50%

mažiau maistinių
medžiagų
praradimų

20%

mažiau
mineralinių
trąšų

50%

mažiau
antibiotikų

25%

ekologinių
ūkių

Priemonės situacijai keisti

Pokyčiai reguliacinėje aplinkoje:

- Priimti dirvožemio įstatymą
- Į žaliuosius pirkimus įtraukti ekologišką maistą ir trumpąsias maisto grandines
- Nustatyti mažesnes azoto trąšų normas, tręšimo planų privalomumą ir sankcijas
- Valstybinėje žemėje leisti tik ekologinį ūkininkavimą

Finansavimo reforma:

- Riboti paramą stambiams ūkiams
- Atsižvelgti į dekarbonizaciją ir biologinę įvairovę valdos ekonominiame vertinime
- Apmokestinti CO₂ išmetimus

Bendrosios žemės ūkio politikos reikalavimai ūkininkams:

- Didinti socialinių partnerių įtraukimą svarstant žemės ūkio politiką ES lygiu

Pokyčiai paramos priemonėse:

- Padidinti išmokas ekologiniams ūkiams
- Arintiems žemę neskirti išmokų
- Remti keičiančius mineralines trąšas kompostu
- Skirti didesnes išmokas daugiametėms pievoms ir ganykloms
- Skatinti pelkininkystę
- Remti žemės ūkio technikos dekarbonizaciją
- Finansuoti pašarų priedų, slopinančių metano išsiskyrimą, tyrimus

Dirvožemis neapsaugotas

53 straipsnis

Valstybė ir kiekvienas asmuo privalo saugoti aplinką nuo kenksmingų poveikių.

54 straipsnis

Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos išteklių.

Įstatymu draudžiama niokoti žemę, jos gelmes, vandenį, teršti vandenį ir orą, daryti radiacinį poveikį aplinkai bei skurdinti augaliją ir gyvūniją.

Geroji praktika

Vokietija [40], Austrija [41], Nyderlandai [42], Bulgarija [43] ir kt. šalys jau turi dirvožemio apsaugą reglamentuojančius įstatymus.

Dirvožemio (apsaugos) įstatymas

Rekomendacijos

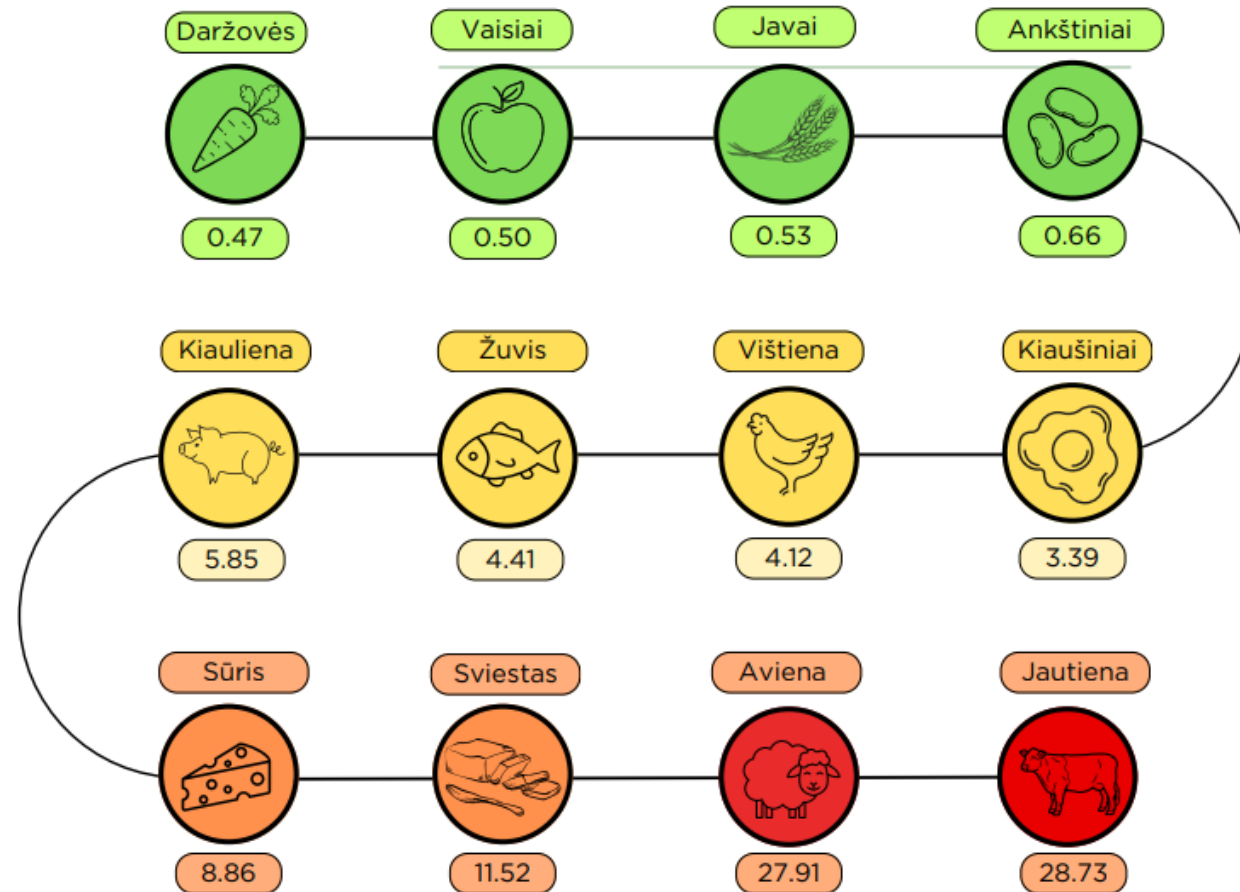
Sukurti įstatymą, kuriuo būtų saugomi ir gerinami Lietuvos dirvožemiai.

Įstatymas turėtų užtikrinti tausų naudojimą ir funkcionalumą ne tik žemės ūkyje, bet ir palaikant aplinkos kokybę ir ekosistemines funkcijas (pvz., vandens filtracijos, sugėrimo, oro taršos mažinimo, augalijos ir gyvūnijos palaikymo). Įstatymas turėtų skatinti žemės naudotojus racionaliai naudoti žemę, puoselėti dirvožemio kokybę, neleisti prastėti agro ir miško ekosistemų dirvožemio būklei, tiesiogiai priklausančiai nuo žmonių veiklos ir gamtinių veiksnių. Taip pat būtina laipsniškai mažinti žalingų veiksnių poveikį dirvožemiui, įgyvendinant tinkamas jo naudojimo priemones.

Mityba

Maisto produktų CO2 pėdsakas nurodytas lentelėje:

Maisto ŠESD išmetimai, kg CO₂ ekv./kg, VšĮ Žiedinė ekonomika iliustracija, 2016 m. duomenys [47]

Geroji praktika

Geroji praktika

2012 m. Danijos vyriausybė pradėjo naują ekologiško maisto pirkimo strategiją [48].

Viešaisiais pirkimais remiamas perėjimas prie 60 ar net 90 % ekologiškų produktų mokyklose, ligoninėse ir kitose valstybinėse įstaigose buvo pasiektas be didesnio biudžeto. Aukštesnės ekologiško maisto kainos buvo kompensuotos mažinant maisto atliekų kiekį, perkant sezoninius maisto produktus ir mažiau mėsos.

Dėl šio sprendimo per mažiau nei dešimtmetį (2011-2019 m.) ekologiškų produktų pardavimai maisto paslaugų sektoriuje padidėjo penkis kartus, o ekologinių ūkių plotai išaugo net 70 %.

Sprendimas

Rekomendacijos

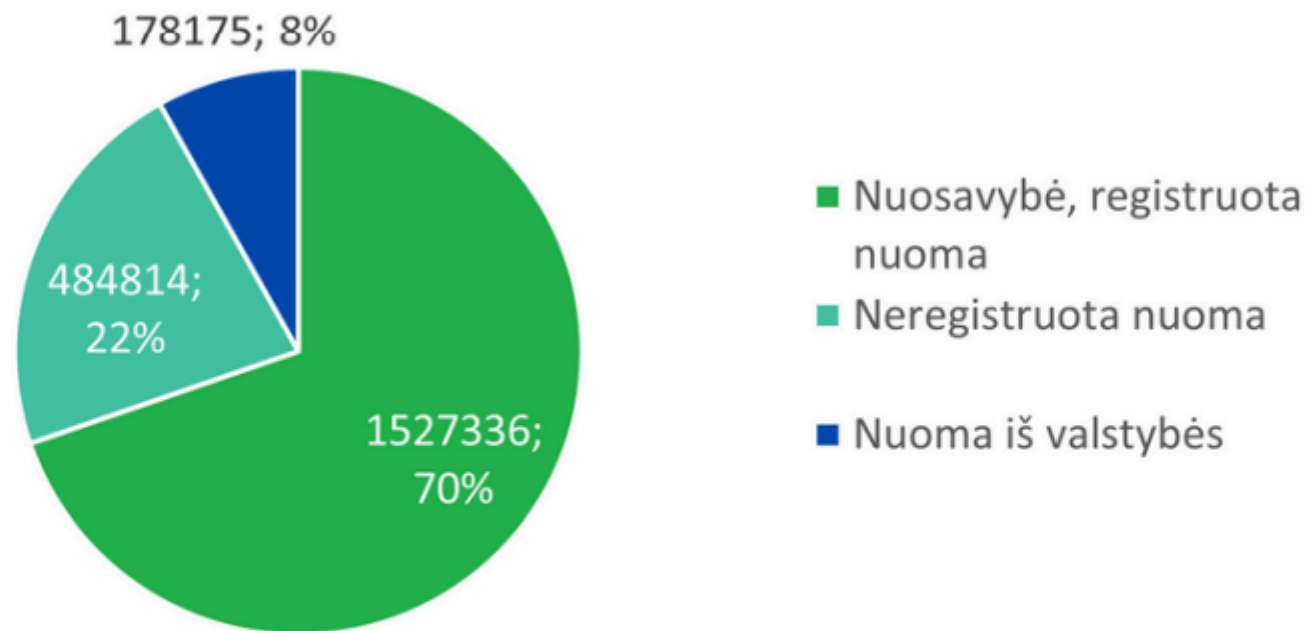
Papildyti įsakymą „Dėl Aplinkos apsaugos kriterijų taikymo, vykdam žaliuosius pirkimus, tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Papildyti Aplinkos ministro įsakymą „Dėl Aplinkos apsaugos kriterijų taikymo, vykdam žaliuosius pirkimus, tvarkos aprašo patvirtinimo“ [49], kad ne mažiau kaip 90 % perkamų maisto produktų (išskyrus maisto produktus, skirtus gyvūnams) būtų pagaminti ekologiškai, atvežti iš ne didesnio nei 60 km atstumo (skatinant trumpąsias maisto grandines) ir atitiktų klimatui draugiškos dietos kriterijus.

Valstybinė žemė

Žemės ūkio paskirties žemės pasiskirstymas Lietuvoje pagal valdymo teisę Lietuvoje, 2023 m. [55]

Valstybinė žemė tausojama

Geroji praktika

2020 m. Prahos savivaldybė išnuomojo 398 hektarų žemės [56] su pagrindine sąlyga: joje privaloma ūkininkauti ekologiškai. Be to, miestas planuoja pasiūlyti pagalbą parduodant ekologiškai užaugintą maistą, ypač Prahos mokyklose. Tikimasi, kad šis sprendimas padidins ekologinį ir rekreacinį Prahos apylinkių kraštovaizdžio potencialą.

Sprendimas dėl valstybinės žemės

Rekomendacijos

Priimti Lietuvos Respublikos žemės įstatymo [57] pakeitimus, kuriais visos naujos ir pratęsimos žemės ūkio paskirties valstybinės žemės nuomos sutartys būtų skirtos tik ekologiniam ūkininkavimui.

GAAB ir VR

KUR APSPRENDŽIAMII???

Tiek GAAB standartai, tiek VR yra taikomi visoje ES. Juos priima Europos Komisija kartu su šalimis narėmis. Šiuo metu taikomi GAAB ir VR nėra pakankami (plačiau apie neigiamą žemės ūkio poveikį 2.1. ir 2.2. skyriuose) siekiant užtikrinti žemės ūkio tvarumą. Viena iš to priežasčių – itin aktyvus ūkininkų lobizmas. Ūkininkus vienijančių organizacijų lobizmui yra skiriamos Lietuvos biudžeto lėšos [70] (50 000 Eur, skėtinėms organizacijoms – 60 000 Eur).

Spredimas su GAAB ir VR

Rekomendacijos

Tinkamam Lietuvos visuomenės atstovavimui žemės ūkio klausimais su Europos Komisija ir Europos Parlamentu būtinas ir aplinkosauginių bei vartotojus vienijančių nevyriausybinių organizacijų įsitraukimas.

Problematika su transportu

- ŠESD (CO₂)
- Azoto oksidų išmetimai
- Mikroplastikas iš padangų
- Triukšmas
- Buveinių fragmentacija
- I k. biodegalai – apgaulingas sprendimas – mažėja pievų, daugėja taršos, didėja maisto kainos

Žaliosio kurso tikslai 2030

---

bent 30 mln. „nulinio išmetimo“ automobilių Europoje

100 klimatui neutralių miestų

2x sparčiųjų traukinių eismo

iki 500 km suplanuotos kelionės - klimatui neutralios

Priemonės situacijai keisti

Pokyčiai reguliacinėje aplinkoje

- Tik tvarūs alternatyvieji degalai
- Viešajame sektoriuje naujos transporto priemonės - tik elektrinės
- Privalomos įkrovimo stotelės visose degalinėse
- Įkrovimo namuose apskaitymas

Pokyčiai miestų transporto politikoje

- Įvedamos mažos taršos zonos
- Plečiama dviračių infrastruktūra
- Didinama parkavimo rinkliava ir apmokestinamos privačios įmonių parkavimo vietos
- Įvedamas spūsčių mokestis
- Viešasis transportas - nemokamas

Pokyčiai mokesstinėje aplinkoje

- Įvedamas oro keleivių mokestis
- Didesnis automobilių registracijos mokestis
- Įvedamas kasmetinis transporto priemonių mokestis
- Didesnė CO₂ dedamoji perskirstoma per socialinį klimato fondą
- Pertvarkomas kelių mokestis ir taikomas už atstumą pagal taršą, triukšmą, žalą infrastruktūrai ir neigiamą poveikį klimatui

Viešasis sektorius – elektrifikacijos pavyzdys

2025 m.

2029 m.

2030 m.

Sprendimai

---

4. Šio straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais nuo 2026 m. sausio 1 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d. atliekamiems viešiesiems pirkimams keliami reikalavimai, palyginti su bendru perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto atliekamuose viešuosiuose pirkimuose įsigyjamu ar paslaugoms teikti naudojamu kelių transporto priemonių parku, išreiškiami procentinėmis dalimis:

1) netaršių M1, M2 arba N1 kategorijos kelių transporto priemonių parkas, palyginti su bendru perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto atliekamuose viešuosiuose pirkimuose įsigyjamu ar paslaugoms teikti naudojamu tos pačios kategorijos kelių transporto priemonių skaičiumi, turi sudaryti 100 procentų;

2) **netaršių N2 ir N3 kategorijų** kelių transporto priemonių parkas, palyginti su bendru perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto atliekamuose viešuosiuose pirkimuose įsigyjamu ar paslaugoms teikti naudojamu tos pačios kategorijos kelių transporto priemonių skaičiumi, turi sudaryti **ne mažiau kaip 16 procentų**;

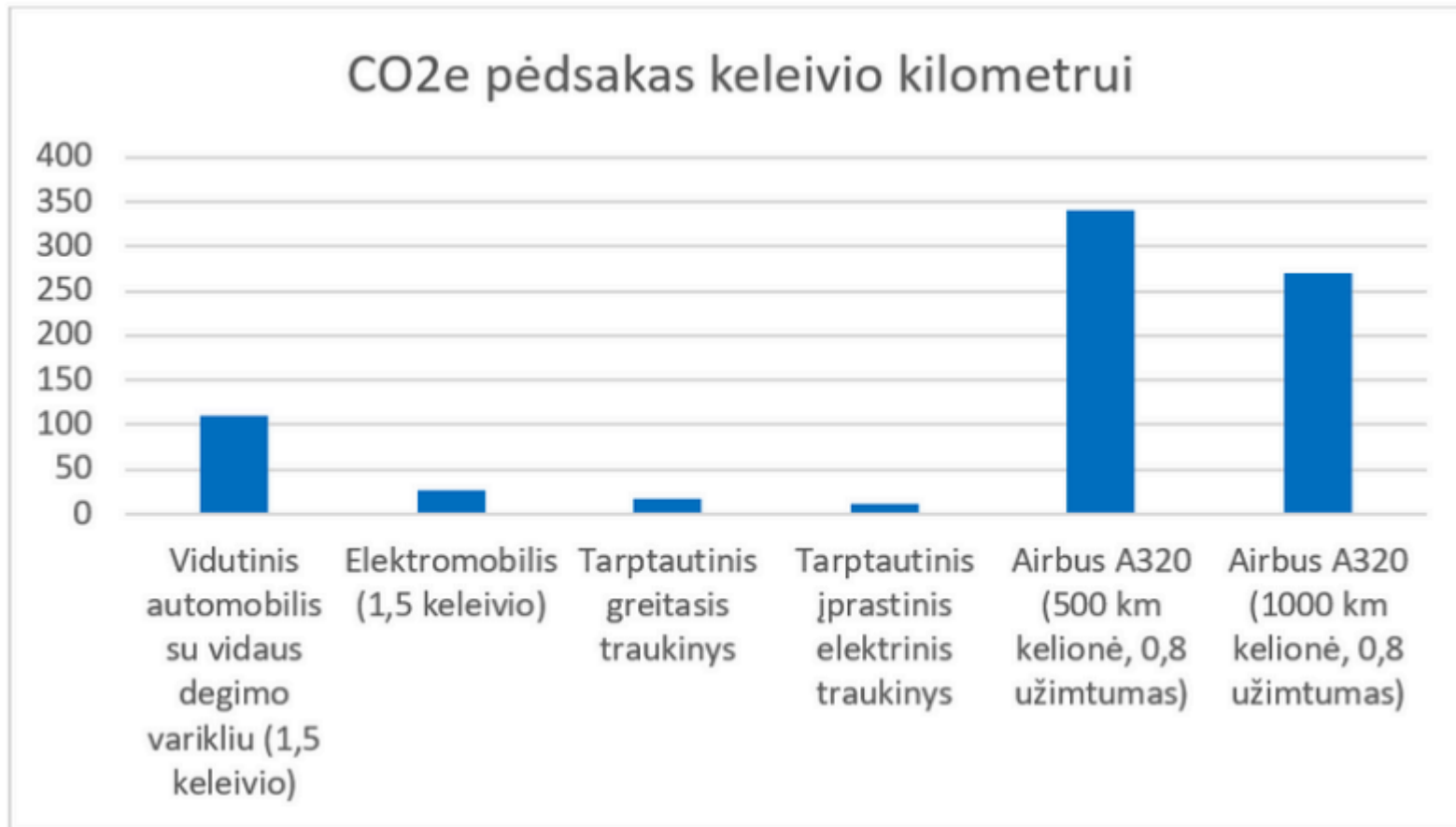
3) **netaršių M3 kategorijos** kelių transporto priemonių parkas, palyginti su bendru perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto atliekamuose viešuosiuose pirkimuose įsigyjamu ar paslaugoms teikti naudojamu tos pačios kategorijos kelių transporto priemonių skaičiumi, turi sudaryti **100 procentų**.

12. 2026 m. sausio 1 d. įsigalioja tokia Lietuvos Respublikos alternatyviųjų degalų įstatymo 2 straipsnio 23 dalies redakcija:

„23. **Netarši transporto priemonė** – M1, M2 arba N1 kategorijos transporto priemonė, kurios išmetamo CO₂ kiekis yra lygus 0 g/km, arba M3, N2 arba N3 kategorijos transporto priemonė, naudojanti alternatyviuosius degalus, išskyrus skystųjų biodegalų ir degalų mišinius.“

Oro keliavimas

Geroji praktika

Geroji praktika

Vokietijoje nuo 2023 m. taikomas oro keleivių mokestis skirstomas į tris kategorijas (priklausomai nuo kelionės tikslo šalies atstumo): 12,73 Eur, 32,25 Eur ir 58,06 Eur [70].

Italijoje nuo 2012 m. privačių lėktuvų (iki 19 vietų) keleiviams taikomas mokestis [71] priklausomai nuo atstumo:

- iki 100 km - 10 Eur;
- nuo 100 iki 1500 km - 100 Eur;
- virš 1500 km - 200 Eur.

Pasiūlymas

Rekomendacija

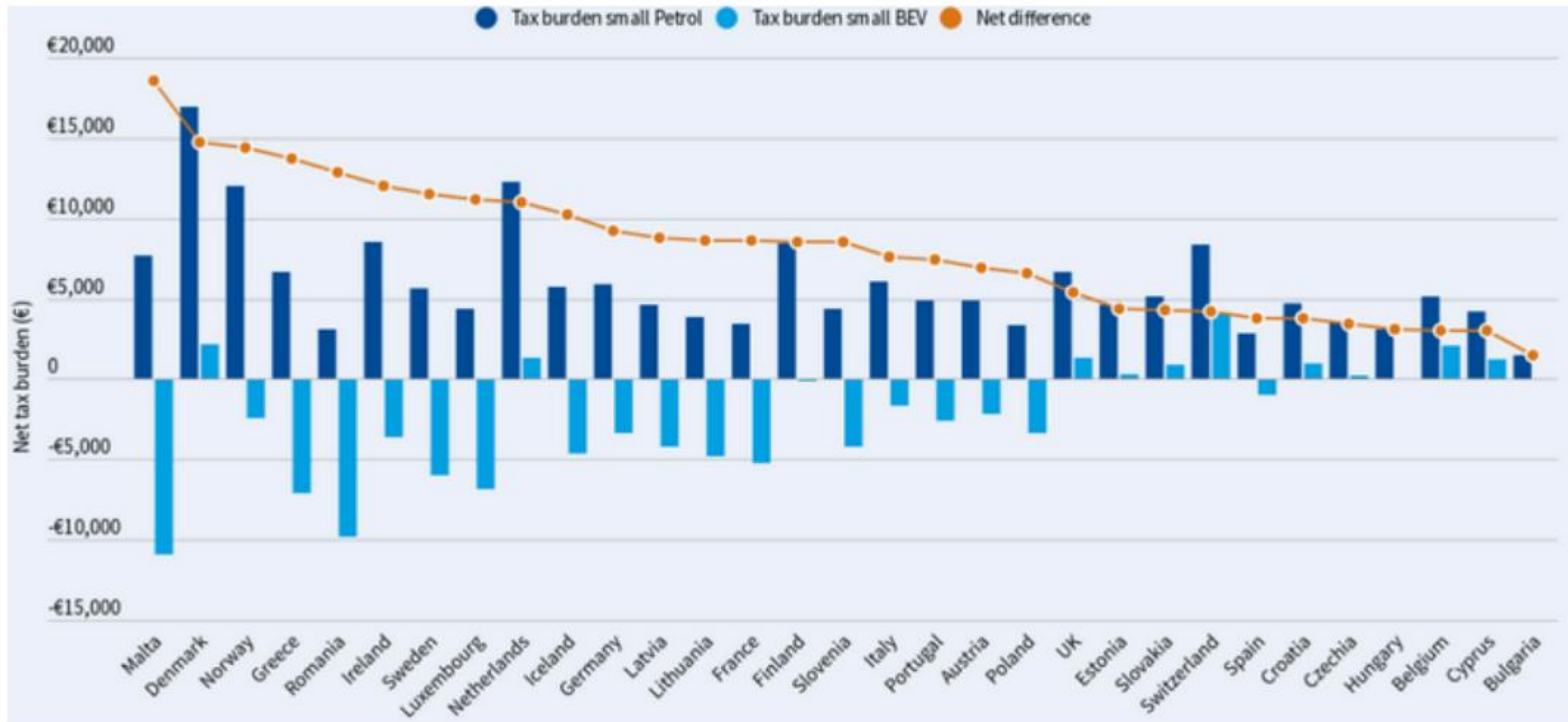

Papildyti mokesčio už aplinkos teršimą įstatymą [72] oro keleivių mokesčiu. Mokesčių dydis ~~galėtų siekti (skliausteliuose mokėtis privačių lėktuvų keleiviams):~~

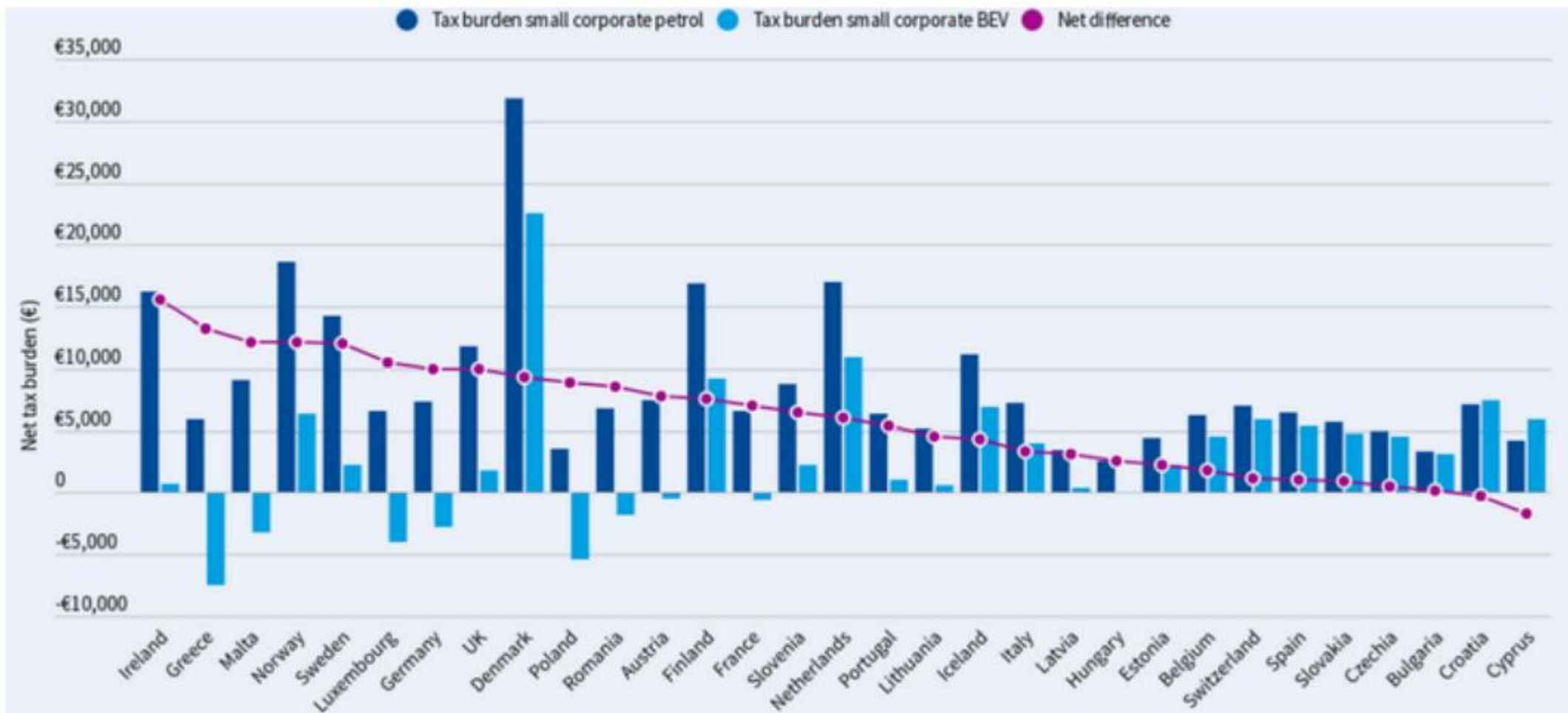
- ~~10 Eur~~ (50 Eur) - atstumui iki 300 km;
- ~~20 Eur~~ (100 Eur) - atstumui nuo 300 iki 1500 km;
- ~~50 Eur~~ (250 Eur) - atstumui virš 1500 km.

Automobilių mokesčiai I

Automobilių mokesčiai II

Registracijos mokestis

Geroji praktika

Nyderlanduose automobilių registracijos mokestis priklauso nuo CO₂ išmetimų (gramų per kilometrą) [75]. Kuo didesnis išmetamų teršalų kiekis, tuo didesnis mokestis. Lengvosioms keleivinėms vidaus degimo variklį turinčioms transporto priemonėms registracijos mokestis apskaičiuojamas tokiais intervalais:

- nuo 0 iki 80 g CO₂/km = 440 Eur + X g CO₂/km x 2 EUR;
- nuo 80 iki 104 g CO₂/km = 600 Eur + (X - 80) g CO₂/km x 76 EUR;
- nuo 104 iki 145 g CO₂/km = 2424 Eur + (X - 104) g CO₂/km x 167 EUR;
- nuo 145 iki 161 g CO₂/km = 9271 Eur + (X - 145) g CO₂/km x 274 EUR;
- virš 161 g CO₂/km = 13655 + (X - 161) g CO₂/km x 549 EUR;

kur X - konkretaus automobilio CO₂ išmetimai g kilometre.

Dyzeliniais automobiliais, kurie išmeta daugiau nei 71 g CO₂/km kiekvienam papildomam g CO₂ kilometrui yra taikomas papildomas 106,07 EUR tarifas.

Hibridinėms transporto priemonėms taikomos kitos formulės su mažesniais tarifais. Elektromobiliams registracijos mokestis netaikomas.

Šis automobilio registracijos mokestis pasiteisino, nes Nyderlanduose 2023 m. buvo užregistruota 369 791 naujų automobilių, iš kurių 1,1 % buvo dyzeliniai, 37,1 % - benzininiai, 37,1 % - hibridiniai ir 30,8 % - elektriniai [76].

Kasmetinis mokestis

Geroji praktika

Airijoje registruotoms transporto priemonėms kasmet skaičiuojamas transporto priemonės mokestis, kurio dydis priklauso nuo CO2 išmetimų kilometrui [80].

CO2 išmetimai	Mokesčio dydis
0-80 g/km	€120
81-100 g/km	€170
101-110 g/km	€180
111-120 g/km	€200
121-130 g/km	€270
131-140 g/km	€280
141-150 g/km	€390
151-165 g/km	€570
166-175 g/km	€750
176-185 g/km	€1,050
186-190 g/km	€1,200
191-225 g/km	€1,200
226+ g/km	€2,350

Airijoje taikomas kasmetinis transporto priemonių mokestis [80]

Komercinės transporto priemonės yra apmokestinamos papildomai, priklausomai nuo jų svorio. Pvz., transporto priemonė su maksimaliu leidžiamu svoriu iki 3000 kg savininkui kasmet reikia sumokėti 333 Eur. Didėjant leidžiamam maksimaliam svoriui - mokestis didėja.

Kad tai būtų socialiai teisingesnis, pvz., taikoma tik nuo savininko pasikeitimo (pirmos registracijos) nuo pasirinktos datos, pvz., 2026 m. sausio 1 d.

E-tolingas I

Toll rates per kilometre as of 1. Juli 2024 (in cent/km) **new** (old)

TOLL COLLECT
service on the road

for the CO₂ emission class 1

Emission class	Axle and weight class	Infrastructure	+	Air pollution	+	Noise pollution	+	CO ₂ emissions	=	Toll rate
Euro 6	>3.5–7.49 t	5.2 (0)		1.1 (0)		1.4 (0)		7.4 (0)		15.1 (0)
	7.5–11.99 t	6.6 (6.7)		1.5		1.6		8.0		17.7 (17.8)
	12–18 t	10.7 (10.9)		1.5		1.6		10.0		23.8 (24.0)
	>18 t up to 3 axles	14.1 (14.3)		2.2		1.6		12.4		30.3 (30.5)
	>18 t with 4 axles	15.5		2.3		1.2		13.4		32.4
	>18 t from 5 axles	15.5		2.3		1.2		15.8		34.8
Euro 5/ EEV class 1	>3.5–7.49 t	5.2 (0)		4.3 (0)		1.4 (0)		8.0 (0)		18.9 (0)
	7.5–11.99 t	6.6 (6.7)		4.3		1.6		8.0		20.5 (20.6)
	12–18 t	10.7 (10.9)		5.2		1.6		10.0		27.5 (27.7)
	>18 t up to 3 axles	14.1 (14.3)		6.2		1.6		13.4		35.3 (35.5)
	>18 t with 4 axles	15.5		6.2		1.2		13.4		36.3
	>18 t from 5 axles	15.5		6.2		1.2		16.0		38.9
Euro 4	>3.5–7.49 t	5.2 (0)		5.5 (0)		1.4 (0)		8.0 (0)		20.1 (0)
	7.5–11.99 t	6.6 (6.7)		5.9		1.6		8.0		22.1 (22.2)
	12–18 t	10.7 (10.9)		6.3		1.6		10.0		28.6 (28.8)
	>18 t up to 3 axles	14.1 (14.3)		8.0		1.6		13.4		37.1 (37.3)
	>18 t with 4 axles	15.5		8.7		1.2		13.4		38.8
	>18 t from 5 axles	15.5		8.7		1.2		16.0		41.4
Euro 3	>3.5–7.49 t	5.2 (0)		7.9 (0)		1.4 (0)		8.0 (0)		22.5 (0)
	7.5–11.99 t	6.6 (6.7)		8.8		1.6		8.0		25.0 (25.1)
	12–18 t	10.7 (10.9)		10.1		1.6		10.4		32.8 (33.0)
	>18 t up to 3 axles	14.1 (14.3)		13.4		1.6		13.8		42.9 (43.1)
	>18 t with 4 axles	15.5		14.9		1.2		13.8		45.4
	>18 t from 5 axles	15.5		14.9		1.2		16.2		47.8
Euro 2	>3.5–7.49 t	5.2 (0)		9.8 (0)		1.4 (0)		8.0 (0)		24.4 (0)
	7.5–11.99 t	6.6 (6.7)		11.3		1.6		8.0		27.5 (27.6)
	12–18 t	10.7 (10.9)		12.1		1.6		10.4		34.8 (35.0)
	>18 t up to 3 axles	14.1 (14.3)		16.4		1.6		13.8		45.9 (46.1)
	>18 t with 4 axles	15.5		18.2		1.2		13.8		48.7
	>18 t from 5 axles	15.5		18.2		1.2		16.2		51.1
Euro 1 and 0	>3.5–7.49 t	5.2 (0)		10.2 (0)		1.4 (0)		8.0 (0)		24.8 (0)
	7.5–11.99 t	6.6 (6.7)		11.4		1.6		8.0		27.6 (27.7)
	12–18 t	10.7 (10.9)		12.3		1.6		10.4		35.0 (35.2)
	>18 t up to 3 axles	14.1 (14.3)		16.9		1.6		15.8		48.4 (48.6)
	>18 t with 4 axles	15.5		18.7		1.2		15.8		51.2
	>18 t from 5 axles	15.5		18.7		1.2		16.2		51.6

E-tolingas II

for the emission class Euro 6

CO ₂ emission class	Axle and weight class	Infrastructure	+	Air pollution	+	Noise pollution	+	CO ₂ emissions	=	Toll rate
1	>3.5-7.49 t	5.2 (0)		1.1 (0)		1.4 (0)		7.4 (0)		15.1 (0)
	7.5-11.99 t	6.6 (6.7)		1.5		1.6		8.0		17.7 (17.8)
	12-18 t	10.7 (10.9)		1.5		1.6		10.0		23.8 (24.0)
	>18 t up to 3 axles	14.1 (14.3)		2.2		1.6		12.4		30.3 (30.5)
	>18 t with 4 axles	15.5		2.3		1.2		13.4		32.4
	>18 t from 5 axles	15.5		2.3		1.2		15.8		34.8
2	>3.5-7.49 t	5.2 (0)		1.1 (0)		1.4 (0)		7.0 (0)		14.7 (0)
	7.5-11.99 t	6.6 (6.7)		1.5		1.6		7.6		17.3 (17.4)
	12-18 t	10.7 (10.9)		1.5		1.6		9.6		23.4 (23.6)
	>18 t up to 3 axles	14.1 (14.3)		2.2		1.6		11.8		29.7 (29.9)
	>18 t with 4 axles	15.5		2.3		1.2		12.8		31.8
	>18 t from 5 axles	15.5		2.3		1.2		15.0		34.0
3	>3.5-7.49 t	5.2 (0)		1.1 (0)		1.4 (0)		6.7 (0)		14.4 (0)
	7.5-11.99 t	6.6 (6.7)		1.5		1.6		7.2		16.9 (17.0)
	12-18 t	10.7 (10.9)		1.5		1.6		9.0		22.8 (23.0)
	>18 t up to 3 axles	14.1 (14.3)		2.2		1.6		11.1		29.0 (29.2)
	>18 t with 4 axles	15.5		2.3		1.2		12.0		31.0
	>18 t from 5 axles	15.5		2.3		1.2		14.2		33.2
4	>3.5-7.49 t	5.2 (0)		1.1 (0)		1.4 (0)		3.7 (0)		11.4 (0)
	7.5-11.99 t	6.6 (6.7)		1.5		1.6		4.0		13.7 (13.8)
	12-18 t	10.7 (10.9)		1.5		1.6		5.0		18.8 (19.0)
	>18 t up to 3 axles	14.1 (14.3)		2.2		1.6		6.3		24.2 (24.4)
	>18 t with 4 axles	15.5		2.3		1.2		6.8		25.8
	>18 t from 5 axles	15.5		2.3		1.2		7.9		26.9

KAIP KALBĖTI APIE KLIMATO KAITĄ IR TVARUMĄ?

Mokymai
Kovo 14 d., 14.30
M. Mažvydo biblioteka

 Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

apva **vbp**

 ŽIEDINĖ
EKONOMIKA
www.circulareconomy.lt

 Vartotojų
aljansas
Lithuanian Consumers Alliance